

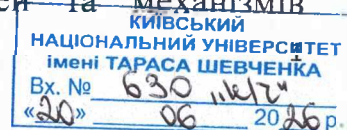
Голові спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертації Логвіна Дмитра Сергійовича на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань «28 Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю «281 Публічне управління та адміністрування», доктору наук з державного управління, доктору юридичних наук, доценту кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
МАКСІМЕНЦЕВІЙ Надії Олександрівні

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Логвіна Дмитра Сергійовича «Трансформація державного управління під час війни», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність представленої до захисту теми обумовлена повномасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, що зумовило необхідність переосмислення ролі державного управління в умовах воєнного стану та функціонування демократичної держави в екстремальних умовах. У сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема визначення оптимальних моделей функціонування системи державного управління під час війни, які б забезпечували одночасно ефективність державної влади, оперативність прийняття рішень та збереження демократичних принципів і конституційної легітимності. У цьому аспекті робота органічно вписується у науковий дискурс щодо надзвичайних повноважень, конституційних обмежень і кризового урядування, представлений працями К. Россітера, К. Фрідріха, Г. Тінгстена, Д. Дайзенгауза, О. Гросса та Ф. Ні Аолайн. Водночас у сучасній науковій літературі питання трансформації державного управління під час війни розглядаються переважно крізь призму відокремлених правових, адміністративних, політичних або безпекових аспектів, що зумовлює необхідність комплексного міждисциплінарного дослідження зазначеної проблематики.

У цьому контексті дисертаційна робота Логвіна Дмитра Сергійовича є своєчасною та актуальною, оскільки присвячена комплексному теоретико-методологічному осмисленню закономірностей, моделей та механізмів

трансформації державного управління під час війни, а також виробленню практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування системи публічної влади України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. Важливо, що автор розглядає війну не лише як зовнішній дестабілізуючий чинник, а як структуроутворювальну умову зміни управлінських процедур, інституційної координації та балансу між ефективністю державної влади і демократичним контролем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційне дослідження Логвіна Д.С. є завершеною кваліфікаційною науковою працею, має теоретичну та практичну цінність, а її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження.

Загалом, дослідження заповнює прогалину в системному дослідженні змін у системі державного управління під час війни. Актуальність обраної теми дослідження, обґрунтованість наукових положень та висновків і запропонованих автором рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня вірогідність, достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про глибоку наукову самостійність автора, високий рівень підготовленості дослідження. Сильним аспектом роботи є поєднання класичної традиції аналізу воєнного та надзвичайного управління із сучасним українським дискурсом публічного управління в умовах війни, зокрема працями Н. Гончарук, М. Іжі, В. Борщевського, Є. Матвєєва та інших дослідників інституційної адаптації публічної влади.

Методологічною основою дослідження є широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів, достатніх для розкриття теми. Застосування системного, інституційного, структурно-функціонального, історичного та порівняльного аналізу є методологічно виправданим, оскільки дає змогу розглядати державне управління в умовах війни як складну адаптивну систему, що змінюється під впливом безпекових, правових, організаційних і соціально-гуманітарних чинників. Науковий апарат рецензованої дисертації достатньо високий. Висловлені положення та рекомендації відзначаються достовірністю. Детальне ознайомлення з текстом наукового дослідження і публікаціями Логвіна Д.С. дозволяє стверджувати, що підхід дисертанта до аналізу предмета дослідження є фундаментальним й ґрунтовним.

Структура дисертації Логвіна Д.С. є логічно обґрунтованою, достатньою мірою узгодженою з визначеними здобувачем завданнями, об'єктом і предметом дослідження. Основний текст роботи складається зі вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, загальних висновків. Така побудова дозволяє послідовно перейти від теоретико-методологічного аналізу до типологізації моделей і прикладного розгляду української практики воєнного управління.

Зроблені за розділами висновки, а також сформовані загальні висновки до дисертаційного дослідження достатньою мірою відображають одержані наукові результати. Висновки і пропозиції дисертанта логічно впливають зі змісту дослідження, підкріплюються емпіричним матеріалом, аналізом нормативно-правових актів і доктринальними позиціями з питань надзвичайних повноважень, кризового урядування та інституційної адаптації.

Ці та інші показники свідчать про комплексну, цілісну, теоретично і практично значущу роботу, вказують, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають достатній ступінь наукової обґрунтованості. Позитивно слід оцінити також прагнення автора пов'язати проблематику воєнного управління з питаннями післявоєнного відновлення, інституційної стійкості та модернізації системи публічної влади.

Основні результати дисертаційної роботи достатньо повно висвітлено у 3 наукових публікаціях дисертанта Логвіна Д.С. в наукових фахових виданнях України з публічного управління. Додатково відображають результати дисертації чотири опублікованих тез виступів автора на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, що в цілому свідчить про достатній рівень її апробації. Тематика публікацій кореспондує з основними розділами дисертації та підтверджує послідовність наукової роботи здобувача над обраною проблематикою.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Логвіна Д.С., визначається насамперед тим, що вона є комплексним та системним дослідженням трансформації державного управління під час війни як самостійного об'єкта наукового аналізу в межах галузі знань «Публічне управління та адміністрування». У роботі здійснено ґрунтовне теоретико-методологічне осмислення закономірностей функціонування системи державного управління в умовах війни, проаналізовано еволюцію підходів до надзвичайних повноважень, кризового урядування та інституційної адаптації державних інститутів у демократичних країнах. Науково коректним є те, що автор не обмежується нормативним описом воєнного стану, а розглядає його через призму трансформації інститутів, процедур прийняття рішень, управлінської координації та механізмів демократичного контролю.

Основна цінність дисертаційної роботи полягає в тому, що автором уперше обґрунтовано трансформацію державного управління під час війни як окремий напрям наукового дослідження в межах теорії та історії державного управління, що дозволило відійти від вузького правового або політичного трактування воєнного стану та розглянути його як комплексний процес інституційних, організаційних і функціональних змін у системі публічної влади. Такий підхід концептуально узгоджується з сучасними напрацюваннями К. Россітера щодо кризового врядування, Г. Тінгстена щодо розширення урядових повноважень у воєнний період, а також із сучасними

підходами Д. Дайзенгауза та О. Гросс про проблему меж і легітимності надзвичайної влади.

Важливим результатом дослідження є розроблення та наукове обґрунтування авторської типології моделей трансформації державного управління під час війни, яка включає традиційну, прогресивну та змішану моделі. Для кожної з них визначено характерні ознаки, механізми функціонування, переваги, ризики та наслідки для забезпечення балансу між ефективністю державного управління та демократичним контролем. Особливої уваги заслуговує висновок автора щодо доцільності застосування змішаної моделі як найбільш адаптивної до умов сучасних гібридних та тривалих воєнних конфліктів. Змішана модель у роботі фактично виконує роль аналітичного мосту між необхідністю швидкої централізації рішень у період війни та потребою збереження підзвітності, правових обмежень і демократичної легітимності публічної влади.

Наукову цінність мають також удосконалені автором підходи до розуміння змісту поняття «трансформація державного управління під час війни», яке розглядається як багатовимірний процес змін у політичних інститутах, організаційних структурах, управлінських процедурах, нормативно-правовому забезпеченні та соціально-гуманітарній політиці. Подальшого розвитку набули наукові підходи до дослідження співвідношення надзвичайних повноважень і демократичного контролю, а також до аналізу світового досвіду функціонування систем державного управління в умовах війни та можливостей його адаптації до українських реалій.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням широкого кола вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, комплексним застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системного, інституційного, структурно-функціонального, історичного та порівняльного аналізу. Сформульовані автором положення, висновки та рекомендації є належним чином аргументованими, логічно пов'язаними зі змістом дисертації та підтверджуються результатами проведеного дослідження. Джерельна база є достатньо репрезентативною для обраної теми, оскільки охоплює як класичні дослідження воєнного та надзвичайного управління, так і сучасні українські праці, присвячені публічному управлінню в умовах війни.

Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлені у висновках до розділів та загальних висновках дисертації, які відповідають поставленій меті, визначеним завданням дослідження та найважливішим положенням рецензованої роботи. Висновки не мають декларативного характеру, а відображають логіку проведеного аналізу: від теоретичного обґрунтування проблеми до формування типології моделей та прикладних рекомендацій для української системи публічного управління.

Практичне значення дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці підходів до вдосконалення механізмів функціонування системи державного управління в умовах війни, а також у процесі подальших наукових розробок методологічного та практичного характеру щодо забезпечення інституційної стійкості держави, ефективного кризового урядування та післявоєнного відновлення України. Особливо цінним є прикладний потенціал роботи для формування управлінських рішень, які мають поєднувати оперативність реагування, правову визначеність, інституційну координацію та суспільну легітимність.

Теоретичні та прикладні висновки й рекомендації дисертаційної роботи можуть бути використані в науково-дослідній роботі – у процесі подальших наукових розробок методологічного та практичного характеру щодо трансформації державного управління в умовах війни, функціонування системи публічної влади в умовах воєнного стану, інституційної адаптації державних інститутів та забезпечення державної стійкості; у законотворчій діяльності – для вдосконалення окремих норм законодавства України у сфері правового регулювання воєнного стану, функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, визначення меж надзвичайних повноважень, а також удосконалення механізмів демократичного контролю в умовах кризового урядування; у практичній діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування – під час формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки, післявоєнного відновлення та інституційної модернізації держави. З огляду на зміст роботи, її результати можуть бути корисними також для аналітичного супроводу реформування публічної служби, діяльності військових адміністрацій та оцінювання інституційних ризиків, пов'язаних із тривалим застосуванням надзвичайних управлінських механізмів.

Результати дослідження можуть бути використані також у сфері стратегічного планування при розробленні програм післявоєнного відновлення України, підвищення інституційної спроможності органів публічної влади, удосконалення механізмів взаємодії між центральними органами виконавчої влади, військовими адміністраціями та органами місцевого самоврядування, а також під час формування державної політики у соціальній та гуманітарній сферах в умовах воєнних викликів. Окремо варто відзначити значення запропонованої автором логіки для майбутнього перегляду механізмів координації між центральним, регіональним і місцевим рівнями управління, що особливо важливо в умовах поєднання воєнного реагування, відновлення та європейської інтеграції України.

В навчально-методичній роботі результати дослідження можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін «Теорія та історія державного управління», «Публічне управління та адміністрування», «Кризове урядування», «Публічне управління в умовах воєнного стану», «Інституційна стійкість держави», а також для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів. Матеріали

дисертації можуть бути використані і для розроблення окремих тематичних модулів з питань надзвичайних повноважень, демократичного контролю, управління в умовах безпекових криз та післявоєнної інституційної модернізації.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Логвіна Дмитра Сергійовича свідчить про їхню повну ідентичність в частині формулювання теми, об'єкта, предмета, завдань дослідження, основних положень розділів та висновків. На підставі розгляду дисертації можна дійти висновку про завершеність наукової роботи, виконаної Логвіном Д.С. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладу в опублікованих наукових працях дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами). Оформлення, логіка викладу та співвідношення анотації з основним текстом не дають підстав для зауважень, які могли б вплинути на загальну оцінку дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Віддаючи належне позитивним здобуткам і висновкам дисертаційної роботи Логвіна Д.С., наукова праця має й окремі суперечливі чи дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації.

1. Значну увагу в роботі приділено зарубіжному досвіду функціонування систем державного управління в умовах війни, зокрема практикам США, Франції, Великої Британії, Ізраїлю та Хорватії. Водночас дисертація могла б виграти від ширшого аналізу досвіду держав Центрально-Східної Європи, які здійснювали інституційні реформи в умовах безпекових викликів та постконфліктного відновлення, що дозволило б розширити порівняльну базу дослідження. Зокрема, додаткове звернення до досвіду Польщі, Естонії, Литви та Латвії могло б посилити аргументацію щодо стійкості адміністративних систем, безпеково орієнтованої модернізації та адаптації публічного управління до тривалих зовнішніх загроз.

2. Аналізуючи цифровізацію та комунікаційні механізми державного управління під час війни, автор переважно зосереджується на позитивних результатах їх функціонування. Водночас доцільним було б приділити більше уваги ризикам кібербезпеки та загрозам інформаційного впливу на систему державного управління. З огляду на сучасну парадигму врядування в цифрову епоху, пов'язану з працями П. Данліві та Г. Маргеттс, варто було б окремо показати не лише потенціал цифрових інструментів, а й ризики цифрової

залежності, вразливості державних реєстрів, інформаційних операцій та надмірної концентрації даних у кризових умовах.

3. У підрозділі 3.2 автором досліджено механізми функціонування державного управління в умовах воєнного стану. На наш погляд, додаткової уваги потребувало питання взаємодії державних органів із міжнародними партнерами та міжнародними організаціями як важливої складової сучасного кризового урядування. Цей аспект доцільно було б розкрити через логіку багаторівневого та колаборативного врядування, оскільки в українських умовах міжнародна допомога, донорська координація, безпекова підтримка та післявоєнне відновлення фактично формують окремий контур управлінської взаємодії.

Проте висловлені зауваження є предметом для обговорення, не стосуються концептуально важливих висновків, які визначають цінність дисертації, і не впливають на загальну високу оцінку роботи. Вони мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані здобувачем у подальших наукових публікаціях або при розвитку теми у ширшому порівняльному та прикладному вимірі.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Дисертація Д.С. Логвіна є самостійним завершеним науковим дослідженням, що розвиває наукову галузь публічного управління та адміністрування в частині теоретико-методологічного осмислення закономірностей функціонування державного управління в умовах війни, дослідження процесів інституційної трансформації системи публічної влади, а також удосконалення механізмів кризового урядування та забезпечення інституційної стійкості держави в умовах воєнних загроз. Робота інтегрується у міжнародний науковий дискурс щодо легітимності державного апарату в умовах криз, а також інституційної резильєнтності, водночас зберігаючи прикладну спрямованість на український контекст воєнного стану і післявоєнного відновлення.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Офісом Президента України, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями, а також іншими суб'єктами публічного управління під час розроблення та реалізації державної політики у сфері забезпечення національної стійкості, удосконалення механізмів державного управління в умовах воєнного стану, післявоєнного відновлення та інституційної модернізації держави.

Подана Логвіним Д.С. дисертація «Трансформація державного управління під час війни» відповідає вимогам спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12

січня 2022 року № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Логвін Дмитро Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

**кандидат політичних наук,
доцент кафедри державного управління
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка**

Ігор ТКАЧЕНКО

